

MINISTERUL EDUCAȚIEI, NAȚIONALE
UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI” CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE SOCIOLOGIE ȘI ASISTENȚĂ SOCIALĂ

TEZĂ DE DOCTORAT
(Rezumat)

Conducător științific

Prof. univ. dr. TRAIAN ROTARIU

Doctorand

ȘTEFANI S. CLAUDIU

CLUJ-NAPOCA
2013

Cuprins

Partea I

Fundamentarea teoretico-metodologică a designului cercetării

Capitolul I. Preliminarii introductive

- 1.1. Preliminarii introductive
- 1.2. Importanța și actualitatea temei abordate
- 1.3. Limitări și delimitări în demersul de cercetare

Capitolul II Modele explicative și teorii științifice relevante în înțelegerea criminalității relaționate cu consumul de alcool și droguri

- 2.1. Încadrări paradigmatică
- 2.2. Motivația alegerii paradigmei
- 2.3. Teorii relevante pentru înțelegerea relației dintre consumul și dependența de alcool și droguri și criminalitate
- 2.4. Teorii explicative privind geneza delincvenței
- 2.5. Teorii explicative privind consumul și dependența de alcool și droguri
- 2.6. Modele teoretice cu privire la relația dintre consumul de alcool și droguri și delincvență
- 2.7. Consumul de alcool și droguri și criminalitatea caracterizată de violență: cercetări relevante
- 2.8. Consumul de alcool și droguri și infracțiunile contra proprietății: cercetări relevante
- 2.9. Situația consumului de alcool și droguri în rândul tinerilor pe plan internațional
- 2.10. Situația și tendințele consumului de alcool și droguri în rândul tinerilor în România
- 2.11. Situația și tendințe ale delincvenței juvenile în România

Capitolul III Politici și reglementări legale, programe și servicii privind criminalitatea determinată de consumul de alcool și droguri

- 3.1. Criminalitatea și controlul consumului de alcool și droguri: abordări și tendințe pe plan internațional
- 3.2. Criminalitatea și consumul de alcool și droguri evoluții instituționale și legislative în România
- 3.3. Abordări contemporane privind prevenirea și controlul infracționalității în legătură cu consumul de alcool și droguri la tineri

Partea a II a

Consumul de droguri și delincvența juvenilă

Capitolul IV Designul metodologic al cercetării

- 4.1. Problematika abordată și scopul proiectului de cercetare
- 4.2. Obiectivele și ipotezele cercetării
- 4.3. Populația, metodele, instrumentele și tehnicile utilizate în cadrul demersului de cercetare

Capitolul V Rezultatele implementării proiectului de cercetare

- 5.1. Caracteristici socio-demografice ale subiecților investigați
  - 5.2. Comportamentul infracțional și istoria infracțională a tinerilor investigați
  - 5.3. Consumul de alcool și droguri în rândul tinerilor deținuți
  - 5.4. Starea de intoxicație în momentul comiterii infracțiunii
  - 5.5. Reprezentări ale influenței consumului de alcool și droguri asupra carierei infracționale a subiecților investigați
  - 5.6. Motivații autore prezentate discursiv ale actului infracțional
  - 5.7. Ordinea temporală / cauzală a debutului consumului de alcool și droguri și a comportamentului infracțional
  - 5.8. Factori de risc pentru consumul de alcool și droguri și infracționalitate
    - 5.8.1. Abuzul și neglijarea în familie
    - 5.8.2. Experiența vieții de familie
    - 5.8.3. Abuzul de alcool în familie
    - 5.8.3. Eșecul școlar
  - 5.9. Condiționări și limitări ale demersului de cercetare
  - 5.10. Concluziile cercetării
  - 5.11. Concluzii de ansamblu ale demersului de cercetare
  - 5.12. O propunere de model explicativ privind relația dintre consumul de alcool și droguri și delincvența juvenilă
  - 5.13. Recomandări aplicative în domeniul politicilor privind prevenirea și combaterea criminalității în legătură cu consumul de alcool și droguri
  - 5.14. Strategii în domeniul reducerii criminalității juvenile legate de consumul de alcool și droguri
- Bibliografie
- Anexa 1 Chestionarul
- Anexa 2 Ghidul de interviu
- Anexa 3 Transcrierea interviurilor

Preliminarii introductive

Consumul de alcool și droguri în rândul adolescenților ca și delincvența juvenilă reprezintă fără îndoială probleme sociale importante pentru societățile moderne cu atât mai mult cu cât ele prezintă tendințe ascendente. Dacă și în ce fel aceste fenomene sunt conectate constituie o chestiune de interes nu numai pentru specialiști dar și pentru toții actorii publici implicați în combaterea și prevenirea delincvenței în general și a celei juvenile în particular. Din această perspectivă, avansul cunoașterii în domeniu reprezintă o premisă importantă pentru ameliorarea politicilor de prevenire și combatere a delincvenței.

Problematica relației dintre consumul de alcool și droguri și criminalitate în general sau criminalitatea în cazul tinerilor, a generat o literatură bogată care prezintă rezultate contradictorii referitoare la sensul și intensitatea asocierii dintre cele două fenomene. Pentru a descrie și explica această relație au fost elaborate o serie de modele teoretice care au fost în măsuri variate confirmate empiric în funcție de populația investigată, modul în care a fost definită relația consum de substanțe psihoactive – criminalitate, modul de definire a consumului și comportamentului infracțional, tipul de drog sau tipul de eșantion utilizat. Clarificarea relației dintre cele două fenomene deviate și validarea diferitelor modele teoretice necesită pe de o parte rezolvarea problemelor de ordin metodologic și uniformizarea modului de abordare a cercetărilor în domeniu și pe de altă parte, culegerea de noi date empirice, replicarea cercetărilor realizate în spațiul occidental în alte spații culturale și rafinarea design - urilor de cercetare pentru a surprinde mai bine mecanismele prin care se realizează această influență.

În acest context se situează și lucrarea de față care încearcă să răspundă acestei nevoi de a explora relația dintre consumul de alcool și droguri în spațiul cultural românesc și de a culege date empirice care să contribuie la testarea modelelor teoretice explicative elaborate în acest domeniu în alte spații culturale. Un alt motiv care a contat în alegerea acestei teme a fost reprezentat de interesul personal al autorului care a fost implicat în mai multe proiecte de cercetare în domeniul consumului de alcool și droguri și a implicațiilor sale sociale.

Nu în ultimul rând, rezultatele acestui demers de cercetare au o relevanță practică putând servi ca argumente în elaborarea unor politici publice în domeniul prevenirii și combaterii criminalității juvenile relaționate cu consumul de alcool și droguri și a unor programe sociale care să aibă ca obiectiv prevenirea comportamentului infracțional la adolescenți și tineri și reabilitarea unor deținuți și pregătirea lor pentru reintegrarea în societate după eliberarea din penitenciar.

În cadrul lucrării de față mi-am propus să explorez relația dintre consumul de alcool și droguri și comportamentul infracțional al minorilor. În acest scop am cules date despre comportamentul de consum de alcool și droguri al minorilor, comportamentul infracțional al acestora și în același timp am evaluat influența unor factori de risc asupra acestor două comportamente.

Pentru a atinge obiectivul lucrării noastre am parcurs o serie de etape plecând de la analiza literaturii de specialitate, proiectarea și implementarea designului de cercetare și apoi analiza datelor.

În prima parte a lucrării, pe baza datelor disponibile din literatura de specialitate am descris stadiul cunoașterii problemei care face obiectul lucrării de față și am evidențiat importanța și actualitatea acesteia.

În continuare am încercat să prezint condiționările și limitările demersului investigativ așa cum a rezultat din experiența practică a documentării și culegerii datelor pentru cercetarea în teren și în același timp, să delimitez obiectivele specifice urmărite în cadrul studiului de față în raport cu problematica largă a temei de studiu. Mai departe am realizat o trecere în revistă a principalelor orientări paradigmatică și am evidențiat perspectiva specifică și utilitatea fiecăreia în studierea problemei alese pentru cercetare.

Am motivat în continuare alegerea perspectivei teoretice alese în cercetarea de față care este reprezentată de abordarea funcționalist-sistemică și am explicat și perspectiva de abordare metodologică. Mai departe am realizat o trecere sintetică în revistă a principalelor modele teoretice care descriu și explică relația dintre consumul de alcool și droguri și delincvența juvenilă prezentând succint și principalele chestiuni metodologice aflate în dezbatere pe marginea acestei teme de studiu.

Pentru a înțelege mai bine relația dintre consumul de alcool și droguri și criminalitate am realizat o trecere în revistă a principalelor teorii relevante pentru înțelegerea comportamentelor infracționale și a inițierii în consumul de alcool și droguri, a apariției dependenței, evidențiind aspectele comune în condițiile în care cele două tipuri de comportamente deviante sunt descrise și explicate independent din rațiuni analitice. Acest demers a permis o primă aproximare a posibilei relații dintre cele două fenomene deviante.

Având în vedere punctul de interes al cercetării mele care în care mi-am dorit să disting efectul farmacologic al consumului de alcool asupra inițierii a două categorii de infracțiuni: infracțiuni contra persoanei (caracterizate de violență) și infracțiuni contra patrimoniului, am realizat o sinteză a cercetărilor realizate pe plan internațional care au această temă prezentând pe scurt principalele orientări teoretice și principalele studii realizate împreună cu rezultatele și concluziile lor. Acest lucru mi-a permis să proiectez mai bine întrebările cercetării.

Deoarece studiile realizate pe tema relației dintre consumul de substanțe psihoactive și comportamentul infracțional au evidențiat importanța contextului cultural în modelarea comportamentului infracțional al tinerilor și în același timp a comportamentului de consumator de substanțe psihoactive al acestora, am apreciat ca fiind utilă pentru demersul meu de cercetare o

inventariere a studiilor și modelelor teoretice explicative care evidențiază această influență. Acesta a permis încă o aproximare a relației posibile dintre cele două comportamente deviante.

În continuare am dorit să estimez amploarea fenomenului consumului de alcool și droguri pe plan internațional și național și tendințele acestora pe baza datelor statistice disponibile prezentând pentru comparație detalii cu privire la consumurile specifice în cadrul diferitelor categorii de risc printre care adolescenții, delincvenții, minoritățile sexuale și în cazul persoanelor care practică sexul comercial. Der asemenea am prezentat tot din rațiuni de comparație și tendințele delincvenței juvenile pentru perioada postdecembristă.

Dacă în subcapitolul anterior am prezentat dimensiunea fenomenului consumului de alcool și droguri și criminalității și tendințele acestuia, în continuare am prezentat reacția socială față de aceste fenomene, respectiv politicile sociale și programele de prevenire și combatere a criminalității legate de acest consum atât pe plan internațional cât și intern. Astfel am realizat o trecere în revistă a politicilor publice și a programelor dezvoltate în Uniunea Europeană, dezbaterile și dilemele legate de acest subiect dar și evoluțiile legislative și instituționale produse în România.

În partea a doua a lucrării am introdus partea metodologică în cadrul căreia am descris problema abordată în cadrul cercetării care se referă la modul în care fenomenul consumului de alcool și droguri este conectat cu criminalitatea juvenilă în contextul societății românești și modalitățile alese de a explora această legătură. *Scopul* urmărit în cadrul acestei cercetări a fost acela de a examina relația dintre consumul de alcool și droguri din diferite unghiuri de vedere folosind un set de indicatori care îl pot descrie. Astfel am folosit indicatori precum starea de intoxicație în momentul comiterii infracțiunii, motivația declarată a respondenților cu privire la inițierea actului infracțional, reprezentările respondenților cu privire la influența consumului de alcool și droguri asupra carierei lor infracționale. Am analizat corelația dintre trecutul infracțional și comportamentul infracțional prezent al respondenților și consumul trecut și prezent al respondenților de alcool și droguri. De asemenea am examinat relația temporală dintre inițierea și instalarea comportamentului de consum de alcool și droguri și antecedentele penale și debutul carierei infracționale a tinerilor încarcerați. În continuare am evaluat influența unor factori de risc asupra comportamentelor de substanțe psihoactive și infracționale a minorilor și tinerilor încarcerați.

Metoda utilizată pentru colectarea informațiilor a fost ancheta sociologică iar ca instrument, chestionarul. În plus pentru a explora motivațiile, atitudinile și semnificația consumului și a actelor infracționale am utilizat și interviul ghidat de un ghid de interviu semistructurat. Tehnica de interviu utilizată a fost cea față în față și a necesitat intervenția unor operatori de interviu care au fost prezenți în unitățile de deținere pentru minori. Astfel pe de o parte datele calitative obținute astfel mi-au permis să stabilesc mai bine legătura dintre o serie de experiențe de viață ale tinerilor și

comportamentul de consum și cel infracțional al acestora pe de altă parte. Universul cercetării a fost reprezentat de către tinerii între 14 și 21 de ani din centrele de reeducare pentru minori și penitenciarele pentru minori din România iar eșantionul în volum de 246 de persoane a fost reprezentativ pentru populația de deținuți tineri din România.

Pornind de la datele statistice disponibile în România și pe plan internațional cu privire la consumul de alcool și droguri și comportamentul infracțional al tinerilor am căutat indicii mai sigure cu privire la relația dintre consumul de alcool și droguri și criminalitate în populația carcerală și am încercat să determin într-un mod mai clar sensul și intensitatea acestei relații. Mai mult chiar am încercat să determin un model relațional care să exprime conexiunea dintre cele două fenomene deviate. Acest demers de cercetare fiind unul singular a întâmpinat o serie de dificultăți care au afectat calitatea datelor și au limitat nivelul lor de încredere. Astfel de limitări ale cercetării au venit din zona acurateții datelor oficiale culese de instanțele de control social, a lipsei unor date dar și a încrederii în unele date datorită contextului în care a fost culese acestea și de metodele utilizate. Astfel dorința tinerilor deținuți de a se proteja de consecințele dezvăluirii unor fapte de natură penală necunoscute de către poliție, a putut determina neînregistrarea unei părți din activitatea lor infracțională. În plus relatările deținuților cu privire la activitatea infracțională, comportamentul de consumator de alcool și drog sau alte aspecte urmărite în cadrul cercetării au putut fi afectate de acuratețea memoriei, capacitatea de autodezvăluire limitată și anticiparea unor rezultate pozitive pentru participarea la studiu.

Cu toate acestea îndrăznesc să apreciez că adunarea unor date sistematice cu privire la consumul de alcool și droguri și conexiunea acestuia cu comportamentul infracțional al tinerilor încarcerați, este utilă pentru mai buna înțelegerea a conexiunii dintre consumul de substanțe psihoactive și comportamentul infracțional și împreună cu experiența acumulată în cadrul acestui demers de cercetare poate sta la baza unor viitoare cercetări mai bine țintite și mai corect întocmite care să aducă date mai relevante și mai precise prin intermediul cărora să poată fi determinat mecanismul acestei relații.

Importanța și actualitatea temei studiate

Infracționalitatea legată de consumul de alcool și droguri a devenit o problemă importantă pe agenda decidenților și a profesioniștilor din domeniul justiției și a serviciilor sociale și medicale odată cu constituirea și în România a unei piețe a drogului în perioada anilor 90. Consumul de substanțe psihotrope și comportamentele deviate asociate cu acest consum au însă o istorie mai lungă. Astfel așa cum arată dovezile arheologice, oamenii au selectat din cele mai vechi timpuri plante care aveau capacitatea de a influența stările psihice și pe care le foloseau în cadrul diferitelor ritualuri, pentru plăcere sau în scopuri terapeutice. Pe teritoriul României, consumul de droguri este

menționat încă din perioada dacilor când populația de pe acest teritoriu fuma ierburi cu efecte afrodisiace și inhala fumul produs de arderea plantelor de cânepă (Drăgan, 1996). Dacă în perioada evului mediu producția de alcool era limitată iar intoxicațiile cu alcool aveau un caracter episodic prilejuate îndeosebi de sărbători iar consumul de droguri nu era cunoscut în spațiul european, în perioada modernă producția de alcool a crescut devenind o marfă ieftină bine vândută. În România consumul problematic de alcool începe să fie menționat în perioada interbelică când au fost fondată și mișcarea antialcoolică (Societatea „Temperanța”). Potrivit unui ziar românesc din 1925, „*Patima*”, existau în acel an 168. 000 de localuri unde se vindea alcool, 200 000 ha de vie și 150 000 de producători de țuică. Consumul mediu de vin menționat era de 42 l vin pe cap de locuitor și 5,9 de țuică. Conform acestui ziar circa 400 000 de morți pe an pot fi atribuite consumului de alcool în România (Rotar, 2009). Acuratețea acestor date din presă este evident discutabilă dar evidențiază existența unui consum de masă și o serie de probleme asociate printre care și criminalitatea. În acest context se adoptă în 1903 și 1908 primele măsuri legislative împotriva consumului de droguri și de restricționare a consumului de alcool (1).

Instaurarea unui regim totalitar în România în a doua jumătate a secolului XX conduce la instituirea unui control social foarte strict care împiedică accesul rețelelor de traficanți de droguri la piața românească de potențiali consumatori. În același timp consumul de alcool era licit și asociat adesea cu comportamente antisociale. Nu există însă pentru această perioadă cercetări sistematice cu privire la rolul consumului de alcool în producerea de comportamente antisociale și de infracțiuni.

În perioada de după 1989, schimbările politice, sociale și economice cât și și contextul regional au permis accesul în România al rețelelor internaționale de trafic de droguri și constituirea unei piețe românești a drogurilor. Acest lucru s-a produs gradual de la situația de zonă de tranzit a drogurilor la aceea de zonă de depozitare, consum și chiar producere a drogurilor. Fenomenul consumului de droguri a fost influențat de două categorii de factori care se potențează reciproc:

1. *Dezvoltarea traficului de droguri* ca urmare a includerii României în traseele traficului ilicit de droguri, respectiv ruta balcanică, itinerarul nordic: (Turcia – Bulgaria – România - Ungaria – Austria – Germania – Olanda), (Turcia – România – Ungaria – Slovacia - Cehia – Germania Olanda), (Turcia – Bulgaria – România – Ucraina – Polonia – Germania); ruta Africană: (Egipt, Iran, Irak, Turcia, România); ruta asiatică: (China, Rusia, Ucraina, Republica moldova, România); și calea sudamericană: (Columbia, Brazilia, România) (Cărăușu, 2004). Traficul de droguri din România a fost favorizat în primul rând de desființarea vechilor structuri de control social, liberalizarea circulației persoanelor și mărfurilor și nu în ultimul rând de starea de anomie provocată

---

1 Ordinul Ministerial 1125 din 24 aprilie 1903, Lege pentru monopolul vânzării băuturilor spirtoase în comunele rurale și măsuri contra beției din 8 martie 1908;

de schimbarea socială în care un nou sistem viabil de valori nu s-a constituit iar cel vechi și-a pierdut capacitatea de constrângere. În acest context, al lipsei unor repere morale clare și al unei stări de pauperitate resimțite ca un handicap de către generațiile tinere care aspiră la un standard de viață ridicat, implicarea în activități infracționale printre care și traficul de droguri care oferă posibilitatea unor câștiguri substanțiale rapide, a luat o amploare fără precedent.

2. *Intensificarea unor probleme sociale în contextul tranziției economice.* Dificultățile determinate de procesul de tranziție de la un sistem politic, social și economic la un altul au condus la intensificarea unor probleme sociale care au o influență importantă asupra ordinii sociale și a siguranței publice. Astfel șomajul, violența pe stadioane, violența în școli, violența domestică, criminalitatea juvenilă, prostituția etc. sunt la rândul lor influențate de consumul de droguri (fenomen nou) și consumul abuziv de alcool (fenomen vechi). Administrarea acestor probleme sociale și asigurarea ordinii și siguranței publice necesită politici publice care să țină cont de toate aceste influențe reciproce și să se adreseze tuturor factorilor implicați.

Apariția și dezvoltarea fenomenului consumului de droguri în România a găsit societatea românească nepregătită. Astfel România nu a dispus de un cadru instituțional, legal și de politici publice care să răspundă adecvat acestei evoluții. Acest lucru a permis agravarea fenomenului consumului de droguri și implicit și a fenomenelor influențate de acesta. Oferta de servicii sociale și asistență pentru persoanele consumatoare de droguri s-a dezvoltat încet și incoerent fiind limitată în perioada anilor 1990-1997 la servicii de detoxificare furnizate de către centrele constituite la nivelul secțiilor pilot pentru toxicomani existente la nivelul spitalelor județene.

Pregătirea aderării României la Uniunea Europeană a declanșat un proces de aliniere la normele și politicile europene inclusiv în ceea ce privește controlul traficului de droguri și politicile de combatere și prevenire a criminalității. Astfel în 2002 a fost înființată prima structură specializată din România cu atribuții în domeniul coordonării acțiunilor de elaborare și implementare a politicilor și strategiilor antidrog în România, Agenția Națională Antidrog.

În elaborarea politicilor și planurilor de acțiune în domeniul combaterii și prevenirii consumului de drog și a consecințelor sociale ale acestuia, cercetarea a fost declarată de către guvern punctul principal de sprijin. Acest lucru s-a reflectat în H.G. 1873/2006 pentru completarea și modificarea H.G. nr. 1489/2002 care prevedea constituirea unui Consiliu Științific cu rol de coordonare a activităților de cercetare, validare din punct de vedere metodologic a cercetărilor realizate și în stabilirea ariilor și temelor de cercetare astfel încât fenomenul consumului de alcool și droguri și implicațiile sale să fie cât mai bine cunoscute iar activitățile de prevenire și combatere bine fundamentate. Cu toate acestea, numărul cercetărilor realizate este limitat iar aria problematică abordată foarte redusă. Astfel au fost realizate doar studii cu privire la estimarea nivelului consumului problematic de drog în țară și municipiul București (ESPAD, 1999, UNICEF, 1998;

ESPAD, 2003, GPS, 2004;) prevalența consumului de droguri în rândul populației penitenciare (ANA, 2004), evaluarea efectelor terapiei de substituție (ANA, 2004), prevalența consumului de substanțe în rândul grupurilor de risc (ARAS, 2005; IMSS;2004, ESPAD 1999, ESPAD, 2003). Studii care să aibă ca obiectiv principal evaluarea influenței consumului de alcool și droguri asupra comportamentelor infracționale nu au fost realizate până în prezent în România, singurele demersuri în această direcție fiind limitate la analiza unor date statistice sau a celor rezultate din cercetarea prevalenței consumului de alcool și droguri în populația generală, a tinerilor sau asupra deținuților și prostituatelor.

Așadar, datorită dimensiunilor și implicațiilor sale în plan social și economic cu deosebire în privința influenței sale asupra infracționalității, fenomenul consumului de alcool și droguri a devenit o temă de mare interes pentru specialiști și decidenți. Astfel cunoașterea relației complexe dintre consumul de alcool și droguri și mai ales a mecanismelor prin care se produce această influență reprezintă o necesitate pentru mai buna fundamentare a politicilor publice și a programelor de prevenire și combatere a consumului și a consecințelor sale. Schimbarea urmărită este aceea de a crește eficacitatea politicilor publice prin țintirea tuturor factorilor implicați.

În acest context se situează și lucrarea de față care acoperă un aspect al problematicii consecințelor în plan social ale consumului de alcool și droguri explorând relația dintre acesta și delincvența juvenilă.

Modele teoretice cu privire la relația dintre consumul de alcool și droguri și delincvență

Cercetările realizate asupra relației dintre consumul de droguri și comiterea de infracțiuni au angajat multiple perspective teoretice și au formulat și testat diverse modele explicative. Potrivit literaturii de specialitate majoritatea demersurilor investigative se circumscriu câtorva modele explicative de bază:

- 1) Consumul de droguri conduce la comiterea de infracțiuni;
- 2) Implicarea în activități infracționale conduce la consumul de droguri;
- 3) Relația concordantă dintre consumul de droguri și comiterea de infracțiuni este o coincidență sau rezultatul unor cauze comune.

Fiecare dintre aceste modele a fost aplicat unor categorii diferite de indivizi implicați în activități infracționale sau statisticilor referitoare la ratele infracționalității și consumului de droguri. În cele ce urmează voi descrie pe scurt aceste modele precum și datele empirice care le susțin sau le contestă.

Consumul de droguri conduce la comiterea de infracțiuni

În cadrul acestui model explicativ se încadrează mai multe tipuri de explicații cauzale corespunzătoare modelelor: *psihofarmacologic*, *motivației economice* și *sistemic*.

Modelul psihofarmacologic

Potrivit **modelului psihofarmacologic**, efectele intoxicației cu drog: starea de dezinhibiție, distorsiunile perceptiv-cognitive, deficitul de atenție, judecățile greșite și schimbările neuro-chimice sunt responsabile de geneza comportamentelor infracționale (în special cele comise cu violență). În plus stările de sevraj determinate de întreruperea administrării drogului în cazurile de dependență, deprivarea de somn, afectarea funcțiilor neuropsihice, deficitul nutrițional sau întărirea unor trăsături de personalitate de natură psihopatologică pot contribui suplimentar la apariția unor violențe sau comportamente infracționale (Virkkunen, Linnoila, 1993). Acest model explicativ a primit suport solid din partea unor studii de laborator realizate pe animale și oameni care au demonstrat că doze mici și moderate de alcool cresc agresivitatea (White și Gorman, 2000). Aceste studii au descoperit faptul că intoxicația acută cu alcool este relaționată cu agresivitatea în situațiile în care subiectul este provocat (Bushman 1997, Dinamic, 184). De asemenea studiile au mai evidențiat faptul că relația dintre consumul de alcool și agresivitate este mediată de o serie de caracteristici ale subiectului: (genul, tendințe agresive, abilități cognitive); caracteristici situaționale (situații provocatoare, existența unor răspunsuri nonagresive alternative, presiunea grupului, standarde normative) sau caracteristici ale băuturii (cantitatea, tipul) (Gustafson, 1993).

În concluzie cercetările realizate asupra relației dintre consumul de droguri și delincvență au adus argumente care confirmă într-o anumită măsură *modelul explicativ psihofarmacologic* în cazul consumului de alcool și în același timp infirmă valabilitatea acestui model în cazul consumului altor categorii de droguri.

Modelul motivației economice

Multe din cercetările care au investigat relația dintre consumul de droguri și comportamentul infracțional au plecat de la presupunerea că infracțiunile sunt generate de nevoia consumatorilor de ași asigura banii necesari susținerii consumului de drog. Rezultatele obținute de unele cercetări susțin modelul explicativ al motivației economice. Astfel o cercetare efectuată asupra consumatorilor de heroină (Chaiken și Chaiken, 1990), a constatat că reducerea / creșterea consumului de drog în rândul dependenților se asociază cu reducerea / creșterea frecvenței infracțiunilor.

Evaluările realizate asupra programelor de tratament și asistare socială a persoanelor dependente de drog au adus noi dovezi în favoarea modelului motivației economice. Astfel, programele sociale care au avut ca obiectiv promovarea sobrietății (abținerea de la consumul de

drog) au avut ca rezultat nu numai reducerea consumului de drog dar în același timp și reducerea ratei infracționalității în cadrul grupului țintă vizat de program (Inciardi, și Pottieger, 1998). Alți autori (Anglin și Perrochet, 1998) au ajuns și ei la concluzia că tratamentul acordat delincvenților reduce frecvența infracțiunilor motivate de dorința de obținere a resurselor necesare întreținerii consumului mai mult decât pentru oricare alt tip de infracțiuni.

Alte cercetări au indicat că instalarea dependenței de drog crește substanțial frecvența infracțiunilor în rândul consumatorilor (Nurco, 1998). Deși debutul consumului de droguri nu determină și inițierea în activități infracționale, reprezintă totuși un factor amplificator al activităților infracționale în cazul în care consumatorul și-a început cariera infracțională înaintea celei de consumator de drog (Chaiken și Chaiken, 1990).

Modelul sistemic

Modelul *sistemic* oferă cercetătorilor o nouă modalitate de înțelegere și de testare a relației dintre consumul de droguri și infracționalitate. Potrivit acestui model teoretic, infracționalitatea este rezultatul conflictelor generate de comerțul cu droguri. Această perspectivă teoretică a fost utilizată de o serie de cercetări care au avut ca obiectiv principal investigarea violențelor și în special a omuciderilor legate de comerțul cu droguri (Goldstein, 1997, White, 1990, Moore, 1990). Astfel într-o cercetare realizată în orașul New-York, trei pătrimi din infracțiunile de omor relaționate cu consumul de droguri erau concordante cu modelul sistemic (Goldstein, 1989). Același autor constată că violența sistemică pentru un moment anume este asociată cu drogul cel mai popular pentru acel moment. El descrie natura ciclică a acestei corelații: atunci când un drog devine popular pe piață, violența este scăzută deoarece există o cerere mare pe care distribuitorii nu o pot satisface în acel moment și competiția pentru clienți este redusă. Din momentul în care numărul utilizatorilor nu mai crește și se stabilizează în condițiile în care oferta este mai mare decât cererea începe competiția pentru teritorii și violența începe să crească. Distribuitorii de droguri devin mai conștienți de furturile de bani și droguri comise de subordonați sau de încălcările de teritorii sau de reguli comise alți distribuitorii și conflictele violente se declanșează. Distribuitorii de drog pot deveni victimele atacurilor, jafurilor, omorurilor etc. Alte victime potențiale ale violenței sistemice pot fi polițiștii, martorii, informatorii poliției etc. Violența este facilitată de obișnuința distribuitorilor de drog de a purta arme de foc și de a utiliza aceste arme pentru uciderea rivalilor sau a subordonaților care încalcă regulile. Violențele se pot diminua dacă distribuitorii ajung la niște înțelegeri iar normele comunității resping comportamentele excesive referitoare la consumul și distribuția drogului. Cercetările care au testat valabilitatea modelului sistemic au adus dovezi împotriva modelului psihofarmacologic și al motivației economice. Astfel s-a constatat că foarte puține dintre violențe au fost comise de indivizi aflați în stare de intoxicare cu drog sau care

urmăreau obținerea de resurse necesare susținerii consumului propriu de drog (Goldstein, 1989). Pe de altă parte alți autorii au argumentat că nici modelul sistemic nu se confirmă în totalitate multe din jafurile, atacurile sau omuciderele comise au pur și simplu o motivație economică și nu sunt concordante cu acest model (Parker și Auehan, 1999).

Concluzia generală desprinsă din studiile care au testat modelul sistemic în domeniul relației dintre consumul de droguri și infraționalitate sugerează că indivizii devianți sunt atrași de comerțul cu droguri și nu această activitate generează devianța deși contribuie la întărirea comportamentelor deviante (infraționale).

Infraționalitatea determină consumul de droguri

Acest model explicativ are la bază ideea că indivizii devianți au o mai mare probabilitate decât cei nondevianți de a alege sau de a fi forțați să aleagă situații și contexte sociale sau subculturi care acceptă și încurajează consumul de droguri. Conform acestui model explicativ implicarea într-o subcultură delincventă furnizează indivizilor contextul, grupul de referință și modalitatea de definire a situației care determină în timp angajarea în consumul de droguri. Indivizii care comit infracțiuni dobândesc venituri suplimentare care permit achiziționarea de droguri și care în același timp îi introduc în grupuri sociale care valorizează consumul de droguri. De asemenea stilul de viață infrațional caracterizat de „munca” periodică, împărțirea între diferite activități, statutul de necăsătorit, schimbarea frecventă a domiciliului, apetența pentru distracție, înclinația spre risc, etc. favorizează consumul abuziv de droguri. În plus unii autori mai adaugă că delincvenții consumă droguri pentru a scăpa de comportamentul delincvent (Collins, 1993).

Infraționalitatea și consumul de droguri au cauze comune

Acest model explicativ postulează faptul că între infraționalitate și consumul de droguri nu există o legătură cauzală. Agregarea celor două tipuri de comportamente deviante se explică prin existența unor cauze comune cum ar fi: deficiențe genetice, caracteristici psihologice, personalitate antisocială, alcoolismul în rândul părinților, relaționarea defectuoasă cu părinții etc. Astfel statisticile arată faptul că adolescenții (băieții) înregistrează în egală măsură o rată mare a infraționalității și a consumului de droguri. Acest lucru sugerează că elementul comun care este apartenența la sexul masculin explică prin intermediul factorilor biologici sau sociali ambele fenomene. (exp. subculturile tinerilor promovează deopotrivă consumul de droguri și implicarea în anumite activități infraționale considerându-le modalități de dovedire a bărbăției (White, 1995). În plus mediul și contexte sociale specifice influențează în egală măsură infraționalitatea și consumul

de droguri. Astfel cercetările arată că ratele delincvenței și în speciale infracțiunile violente înregistrează rate mari în comunitățile (cartierele) sărace, intens populate, segregate rasial și locuite de persoane care se mută frecvent ca și consumul de droguri (Bursik, 1988, Dinamic, 175). Dezorganizarea socială și lipsa capitalului social par să fie mecanismele cheie care leagă aceste caracteristici structurale ale infracționalității. Expunerea la consumul de drog și încurajarea consumului sunt mai frecvente în asemenea comunități deoarece în aceste zone se concentrează de obicei piața drogurilor (Esmingern Anthony și Mc Cord, 1997). Natura acestei relații și modul în care infracționalitatea, consumul de droguri și deprivarea socială interacționează nu sunt clar specificate dar majoritatea autorilor sunt de acord că aceste fenomene se influențează și potențează reciproc. Există de asemenea tipuri de locuri și situații care generează frecvențe mari ale consumului de droguri cum sunt de exemplu barurile. Se argumentează că aceste spații reunesc potențiali infractori motivați (în special tineri), și potențiale victime în condiții în care controlul social este slab. Factori situaționali ca locația barului, accesul și tipul de clienți sunt determinanți pentru relația dintre consumul de drog (alcool) și infracționalitate.

Obiectivele și ipotezele cercetării

Demersul de cercetare prezentat în cadrul acestei lucrări a fost orientat asupra populației carcerale juvenile reprezentate de către adolescenții și tinerii aflați în penitenciarele și Centrele de Reeducare din România.

Obiectivul general al studiului a fost acela de a explora relația dintre consumul de alcool și droguri în rândul deținuților adolescenți și tineri și comportamentul infracțional al acestora și de a determina procentul de infracțiuni care pot fi atribuite în mod direct acestui consum. Din acest obiectiv general al demersului investigativ se desprind **obiectivele operaționale** ale cercetării:

- Determinarea prevalenței consumului abuziv / dependenței de alcool și droguri în rândul tinerilor deținuți,
- Determinarea măsurii în care consumul de alcool și droguri este prezent în rândul deținuților adolescenți și tineri condamnați pentru diferite tipuri de infracțiuni,
- Determinarea prevalenței stării de intoxicare în momentul comiterii infracțiunii în rândul adolescenților și tinerilor deținuți,
- Identificarea măsurii în care tinerii atribuie consumului de alcool și droguri comiterea infracțiunii curente,
- Identificarea măsurii în care adolescenții și tinerii atribuie consumului de alcool și droguri un rol în dezvoltarea comportamentului lor infracțional,

- Determinarea relației temporale dintre inițierea consumului de alcool și droguri și cea a comportamentul infracțional,
- Determinarea influenței unor factori de risc asupra comportamentului infracțional și asupra comportamentului de consumator de alcool și droguri, în cazul minorilor și tinerilor deținuți.

Analiza studiilor realizate asupra relației dintre consumul de substanțe psihoactive și infracționalitate realizate începând cu a doua jumătate a secolului XX până în prezent ne permite identificarea a două constante asupra cărora există un relativ consens în rândul unui număr important de specialiști:

- Alcoolul este substanța psihoactivă cel mai puternic asociată cu comportamentele infracționale, violente sau patrimoniale (Pernanen, 1981; Dawkins, 1997);
- Consumul de alcool este asociat semnificativ în mai mare măsură cu infracțiunile violente (Harper & Hawkins, 1977; Gary, 1980; Pernanen, 1981; Collins 1988, Dawkins, 1997);
- Consumul de droguri este asociat semnificativ în mai mare măsură cu infracțiunile patrimoniale (Nurco, 1984; Dawkins, 1997);
- Dependența de alcool sau droguri este un amplificator sau catalizator care intensifică comportamentele infracționale (Backenheimer, 1998; Prichard & Payne, 2005).

Pentru a completa tabloul, trebuie să precizăm că studiile realizate au evidențiat de asemenea o asociere semnificativă între consumul de droguri tari cum este cocaina și heroina și infracțiunile violente (Dawkins, 1997) pe de o parte și între drogurile ușoare (marijuana și alcool) și infracțiunile împotriva proprietății. Referitor la legătura dintre drogurile tari și infracțiunile violente s-a evidențiat faptul că acestea sunt în special infracțiuni legate de violența generată de disputele pentru controlul piețelor de desfacere a drogurilor (Goldstein, 1985). Apreciem că în România nu există acest gen de violență deoarece, conform informațiilor furnizate de către Agenția Națională Antidrog nu există încă o piață a drogurilor dezvoltată la un nivel comparabil cu al Statelor Unite sau al țărilor occidentale unde rețelele de distribuție s-au dezvoltat până la acoperirea cererii, ci mai degrabă una în curs de extindere care nu a reușit să furnizeze droguri tuturor clienților potențiali astfel că încă există loc pentru noi rețele de distribuție și astfel competiția între distribuitori nu își are încă obiectul.

Pornind de la concluziile acestor studii asupra relației dintre consumul de alcool și droguri și infracționalitate, în cadrul demersului investigativ prezent mi-am propus testarea următoarelor ipoteze:

- Consumul abuziv de alcool este mai răspândit în cazul adolescenților și tinerilor care au comis infracțiuni cu violență comparativ cu cei care au comis infracțiuni de tip patrimonial;

- Adoptarea consumului regulat de alcool precede comportamentul infracțional, și contribuie la intensificarea acestuia din urmă;
- Consumul de alcool și droguri și infracționalitatea juvenilă au cauze comune fiind influențate de factori de risc comuni.

Populația, metodele, instrumentele și tehnicile utilizate în cadrul demersului de cercetare

În cadrul acestei cercetări am utilizat două categorii de date: cantitative, obținute prin intermediul unei anchete sociologice și calitative obținute în cadrul unor interviuri realizate cu 21 de subiecți. Ancheta sociologică și interviurile au fost realizate în 3 centre de reeducare și 2 penitenciare pentru minori și tineri din România în perioada 15 mai – 14 august 2010.

Universul cercetării a fost reprezentat de minorii și tinerii condamnați având vârsta de 15-21 ani din centrele de reeducare și penitenciarele pentru minori. Pentru a îndeplini obiectivele cercetării, au fost chestionați un număr de 240 de deținuți din 4 centre de deținere. Suplimentar un număr de 21 de adolescenți și tineri au fost intervievați. Intervalul de vârstă al persoanelor intervievate a fost de 15-21 de ani. Motivul pentru care tinerii încarcerați se află în acest interval de vârstă este faptul că acesta este intervalul de vârstă între care se situează adolescenții și tinerii care își ispășesc pedeapsa în Centrele de Reeducare și Penitenciarele pentru Minori din România.

Eșantionul de deținuți este reprezentativ pentru populația juvenilă aflată după gratii în termeni de categorii de vârstă, etnie și sex, mediul de rezidență, de asemenea în ceea ce privește tipul de infracțiuni comise și consumul de alcool și droguri și a fost obținut urmând câțiva pași: Mai întâi au fost selectate 5 centre de deținere situate în principalele regiuni ale României, Transilvania, Banat, Oltenia, Muntenia și Moldova. În cadrul fiecărui centru de deținere am ales un eșantion de deținuți într-un volum proporțional cu ponderea deținuților din respectivul centru în populația penitenciară totală. În selectarea respondenților s-a ținut cont de capacitatea acestora de a furniza informații relevante pentru obiectivele studiului. Astfel o serie de tineri au fost excluși de la includerea în eșantion: cei analfabeți, tinerii cu probleme comportamentale, vulnerabili din punct de vedere emoțional, cei care au refuzat participarea, cei incapabili din oricare alte motive de a furniza informații corecte etc.

Pentru studiul cantitativ chestionarul (vezi anexa 1) a conținut un set de secțiuni referitoare la:

- Consumul de alcool și droguri al adolescenților și tinerilor;
- Comportamentul infracțional;
- Starea de intoxicare în momentul comiterii infracțiunii;

- Motive pentru comiterea de infracțiuni;
- Percepția impactului consumului de alcool și droguri asupra comportamentului infracțional;
- Factori de risc pentru consumul de droguri și comiterea de infracțiuni;
- Experiența școlară și performanța școlară;
- Date demografice: sex, vârstă, etnie, statusul părinților, situația familială, etc.

Pentru măsurarea dependenței de alcool și droguri am utilizat un instrument standardizat creat de Hoffman (2003). Instrumentul conține o scală formată din 6 întrebări și se aplică separat pentru alcool și droguri. Întrebările prezente în scală sunt următoarele:

În ultimele 6 luni înainte a arestării:

- Ați petrecut mai mult timp consumând băuturi alcoolice/droguri decât ați intenționat?
- S-a întâmplat să nu faceți anumite lucruri din cauza consumului de alcool/droguri?
- Vi s-a întâmplat să vă doriți să vă lăsați de consumul de alcool/droguri?
- S-a întâmplat ca cineva să se plângă sau să se îngrijoreze de consumul dumneavoastră de alcool sau droguri?
- Vi s-a întâmplat să vă gândiți la consumul dvs. de alcool / droguri?
- Vi s-a întâmplat să consumați alcool/droguri pentru că sunteți plictisiți, mânioși sau pentru a vă simți mai bine?

Această scală care măsoară dependența de alcool și droguri a fost dezvoltată de Hoffman în cadrul unui studiu realizat pe o cohortă de deținuți bărbați și femei. Potrivit autorului, răspunsul pozitiv la cel puțin 3 întrebări din scală, indică dependența de alcool sau droguri. Testele realizate de către autor arată că instrumentul este valid.

Reprezentativitatea

Participanții la studiu sunt reprezentativi pentru populația penitenciară în termeni de categorii de vârstă, etnie și sex, mediul de rezidență. De asemenea în ceea ce privește tipul de infracțiuni comise și consumul de alcool și droguri.

Cercetarea calitativă

Pentru completarea informațiilor obținute în cadrul cercetării cantitative și mai ales pentru cunoașterea mai în profunzime a diferitelor aspecte ale problematicei raporturilor dintre consumul de alcool și droguri am realizat o serie de interviuri cu minori deținuți în penitenciarele și centrele de reeducare.

În urma consultării literaturii de specialitate am ales ca mijloc de culegere a informațiilor tipul de interviu semistandardizat. Acest tip de interviu se bazează pe o cunoaștere prealabilă a

problemei studiate iar ghidul de interviu a fost întocmit astfel încât să fie posibilă explorarea temelor din perspectiva minorilor în special prin oferirea oportunității de rememorare a experienței de viață a minorului și formularea întrebărilor într-un limbaj familiar acestora. Temele abordate în cadrul interviului au fost:

- Motivele pentru care a ajuns în penitenciar, condițiile și contextul în care au comis infracțiunea pentru care au fost condamnați,
- Trecutul infracțional al acestora (inclusiv comportamentele deviate nepedepsite),
- Consumul de alcool și droguri al acestora și al familiilor de origine,
- Modalitățile de petrecere a timpului liber cu prietenii și anturajul,
- Motivații pentru comiterea de infracțiuni,
- Comunitatea din care provin,
- Experiența vieții de familie sau grupului substituit de familie,
- Experiența vieții de școlar,
- Alte experiențe relevante de viață.

Considerente deontologice

În cadrul procesului de interviu au am ținut cont de asemenea de aceleași reguli deontologice:

- Persoanele intervievate au fost informate despre conținuturile discuției și le-a fost făcut cunoscut faptul că pot refuza participarea,
- Persoanele intervievate au fost informate cu privire la condițiile de confidențialitate și la faptul că aceasta poate fi întreruptă în cazul în care apar informații despre posibile vătămări ale interviuatului sau ale altor persoane.

Participanții la interviu

Au fost intervieuți 21 de adolescenți și tineri din penitenciarele Târgu Mureș, Craiova și din Centrele de Reeducare Buziaș și Găești. Participanții la interviu au fost aleși astfel încât să îndeplinească câteva criterii: să fie comunicativi, să poată furniza informații relevante, să provină atât din mediul rural cât și din mediul urban, să fi comis atât infracțiuni asupra persoanei cât și infracțiuni contra proprietății, să provină atât din familii complete cât și din familii monoparentale sau instituții de ocrotire, să acopere toată diversitatea etnică și religioasă a populației carcerale pentru categoria de vârstă 15-21 de ani. Pentru a determina numărul de interviuri necesare în cadrul acestei cercetări am construit un tabel care conținea pe verticală toate variabilele importante pentru cercetare: etnie, tipul de infracțiune comisă, mediul de rezidență, mediul familial, religia, experiența abuzului fizic și/sau emoțional, consumul de alcool și drog iar pe orizontală categoriile de vârstă.

Atunci când am completat cu 1-2 persoane interviuate fiecare căsuță din tabelul astfel construit am considerat că am atins toate situațiile posibile. Culegerea de informații din interviuri a arătat de asemenea că din acest punct nu mai apăreau informații noi.

Metoda de înregistrare a informațiilor

Deoarece conform regulamentelor de funcționare a unităților penitenciare utilizarea oricăror mijloace de transmitere și stocare electronică a informațiilor este interzisă, am notat răspunsurile oferite de către intervieuați în timpul realizării acestuia și imediat după încheiere am completat informațiile cu ceea ce am observat sau reținut în timpul derulării acestuia. Interviurile au fost realizate în cadrul cabinetelor psihologice sau în sala de activități a centrului de deținere. Interviurile au durat între 1 oră și o oră jumătate.

Analiza informațiilor

Abordarea globală în analiza rezultatelor interviurilor a fost analiza conținutului (Berg, 1989) care a vizat descoperirea temelor comune și a regularităților din răspunsurile intervieuaților. Analiza a început cu recitirea întregii transcrieri, corectarea datelor și realizarea unor interpretări preliminare și codificarea ideilor principale ce rezultau din informații. Ulterior am construit categoriile de răspunsuri și am determinat importanța fiecăruia.

Concluziile cercetării

Rezultatele obținute în cercetarea de față realizată în rândul adolescenților și tinerilor încarcerați ne arată în primul rând faptul că această categorie socială se diferențiază de populația generală similară printr-o serie de elemente ce țin de caracteristici demografice și stilul de viață. Din punct de vedere al trăsăturilor demografice populația de adolescenți și tineri încarcerați se caracterizează printr-o suprareprezentare a etniei roma, categorie socială cu un nivel scăzut de integrare în viața socială convențională și unde fenomenul infracțional se manifestă cu intensitate mai mare decât în cadrul populației majoritare. Din acest motiv ca și în cazul adulților, etnia roma are o contribuție importantă la fenomenul delincvenței juvenile. Această contribuție este determinată așa cum sugerează datele obținute în cadrul cercetării, de manifestarea mai intensă în cadrul acestei comunități a unor factori de risc (eșecul școlar, experiența infracțională a familiei, consumul problematic de alcool și droguri) dar și de discriminarea cu care se confruntă romii în diferite domenii ale vieții sociale și fără a exclude atitudinea discriminatorie a diferitelor instanțe de control social (poliția, școala, instanțele de judecată) care au tendința de aresta și condamna mai frecvent membrii acestei etnii care dispun în același timp de resurse mai scăzute pentru a se apăra în justiție. Această din urmă apreciere a fost sugerată de informațiile obținute în cadrul interviurilor și

rămâne la statutul de ipoteză până la confirmarea ei convingătoare de către datele empirice în viitoare studii, cercetarea curentă urmărind și acest obiectiv.

Alte caracteristică importantă a populației de adolescenți și tineri încarcerați prin care se distinge de populația generală similară este proporția mare (44,4 %) de tineri care nu locuiau cu familia în momentul comiterii infracțiunii pentru care au fost condamnați. Acest fapt sugerează o slăbire a controlului familial asupra acestora.

În ce privește stilul de viață al adolescenților și tinerilor încarcerați, datele obținute ne arată un debut mai precoce al consumului de alcool și droguri în medie cu 1,3 ani și o prevalență semnificativ mai mare a consumului. În ciuda vârstei fragede în rândul consumatorilor de alcool și droguri avem un număr semnificativ mai mare de consumatori problematici decât în populația generală.

Referitor la comportamentul infracțional cea mai mare parte a adolescenților și tinerilor încarcerați au comis infracțiuni împotriva proprietăți (59,7 %), în special furturi. O proporție importantă din infracțiunile comise de adolescenții și tinerii încarcerați sunt infracțiunile contra persoanei (35,6 %). Rezultatele cercetării au arătat de asemenea că probabilitatea de implicare în infracțiuni violente crește odată cu vârsta.

Datele empirice obținute în cadrul cercetării de față dovedesc existența unei conexiuni între consumul de alcool și droguri și comportamentele infracționale ale adolescenților și tinerilor încarcerați. Astfel proporții importante dintre adolescenții și tinerii intervievați au declarat că se aflau sub influența alcoolului (52 %) în momentul comiterii infracțiuni, a drogurilor (9 %), de asemenea că obiceiul consumului de alcool și droguri a jucat un rol important în geneza carierei lor infracționale (65 %) și alte proporții însemnate explică infracțiunile comise (curente sau potențiale) prin influența alcoolului și drogului. De asemenea delincvenții intervievați înregistrează procente semnificativ mai mari de consumatori dependenți/problematici de alcool și drog (53-17 %) decât în populația generală similară de tineri. Totuși datele nu arată o relație cauzală directă între consumul de alcool și droguri și comiterea de infracțiuni.

Pentru a determina rolul jucat de consumul de alcool și droguri în implicarea în activități infracționale am utilizat un model de analiză conceput de către Makkai și Payne (2003) care conține o serie de indicatori subiectivi și obiectivi ai relației dintre consumul de alcool și droguri și infracționalitate. Astfel pentru a evalua această relație am luat în considerare trei categorii de indicatori:

- Declarația adolescenților și tinerilor cu privire la starea de intoxicare cu alcool și drog în momentul comiterii infracțiunii pentru care au fost condamnați;
- Explicația adolescenților și tinerilor cu privire la motivele pentru care au comis infracțiunea pentru care au fost condamnați,

- Declarația tinerilor cu privire la tipul de conumator de alcool și drog din care fac parte (problematic/dependent, social sau abstinent).

Suplimentar am utilizat și percepția consumului de alcool și droguri asupra carierei infracționale a tinerilor. Pentru a putea aprecia măsura în care alcoolul sau drogul a jucat un rol în comiterea de infracțiuni am încercat să determinăm procentul de infracțiuni care poate fi atribuit în mod direct consumului de alcool și droguri urmând doi pași:

1. Determinarea procentului de infracțiuni a căror comitere a fost comisă în condițiile intoxicării cu alcool și droguri (indicator obiectiv) și

2. Determinarea procentului de cazuri de infracțiuni care pot fi atribuite consumului de alcool și droguri prin scăderea din prima categorie a celor care nu au atribuit consumului de alcool și droguri explicația pentru comiterea infracțiunii (indicator subiectiv).

Astfel din întregul eșantion de adolescenți și tineri investigați o proporție de 52 % au răspuns pozitiv la întrebarea dacă au fost sub influența alcoolului în timpul comiterii infracțiunii pentru care au fost condamnați iar 18,42 % dintre aceștia au explicat în același timp infracțiunea comisă prin consumul de alcool. O parte dintre cei care au declarat că au fost intoxicați cu alcool în timpul comiterii infracțiunii (2,60) au explicat comiterea infracțiunii prin faptul că au fost sub influența drogurilor. Intoxicația cu drog și alcool în același timp a fost explicația pentru comiterea infracțiunii pentru 0,80 % dintre respondenți.

<i>Tabelul 41 Model explicativ privind atribuirea comiterii infracțiunii în cazul intoxicațiilor/neintoxicațiilor cu alcool</i>		
Explicații privind motivele comiterii infracțiunii	Intoxicat cu alcool în momentul comiterii infracțiunii	Neintoxicat cu alcool în momentul comiterii acțiunii
Intoxicat cu alcool	18,42 %	1,75 %
Intoxicat cu drog	2,60 %	1,75 %
Intoxicat cu alcool și drog	0,80 %	0,00 %
Alte motive	30,30 %	45,50 %
Total	52,30 %	47,80 %
Total general	100 %	
Intoxicați cu droguri în momentul comiterii infracțiunii		
Explicații privind motivele comiterii infracțiunii	Intoxicat cu drog în momentul comiterii infracțiunii	Neintoxicat cu drog în momentul comiterii acțiunii
Intoxicat cu alcool	1,88 %	17,92 %
Intoxicat cu drog	2,83 %	0,94 %
Intoxicat cu alcool și drog	0,94 %	0,00 %

Alte motive	2,83%	72,64 %
Total	8,48 %	91,50 %
Total general	100 %	

În cazul celor care au răspuns la întrebarea dacă au fost sub influența drogurilor în momentul comiterii infracțiunii (8,48 %), 1,88 % au explicat comiterea infracțiunii prin influența consumului de alcool iar 2,83 % au motivat prin faptul că se aflau sub influența drogurilor. Efectul cumulat al drogurilor și alcoolului a fost declarat ca fiind motivul comiterii infracțiunii de către 0,94 % dintre respondenți în timp ce 2,83 % au declarat alte motive. Analizând datele de mai sus putem *estima proporția infracțiunilor care pot fi atribuite direct consumului de alcool și droguri la 21-22%* dintre cazurile de infracțiuni comise de adolescenții și tinerii încarcerați și pentru care aceștia au fost condamnați. Acest lucru indică faptul că *utilizarea substanțelor psihoactive joacă un rol semnificativ în geneza comportamentelor infracționale*. Prin comparație cu proporția infracțiunilor ce pot fi atribuite consumului de alcool și droguri 78-79 % dintre infracțiunile comise de adolescenții și tinerii încarcerați nu pot fi atribuite direct consumului de alcool și droguri. Rezultatele obținute în cadrul acestei cercetări sunt comparabile cu cele realizate pe această temă de către Makkai și Payne (2003) în Australia unde pe baza unei metodologii de cercetare similare cu cea utilizată în cadrul cercetării de față, 29 % dintre infracțiuni au putut fi atribuite consumului de alcool și droguri. De asemenea altă cercetare asupra relației dintre consumul de alcool și droguri și infracționalitate cum este cea realizată de Holly Jhonson (2004) asupra femeilor încarcerate din Australia au arătat o proporție de 35 % de infracțiuni care pot fi atribuite direct consumului de alcool și droguri. Mai aproape de timpul prezent, cercetarea asupra adolescenților și tinerilor încarcerați condusă de către Jason și Prichard în 2005 în centrele de deținere pentru adolescenți și tineri din Australia, a relevat o proporție de 33 % infracțiuni ce pot fi atribuite direct consumului de alcool și droguri. Toate aceste rezultate ne arată procente sensibil mai mari de infracțiuni care pot fi atribuite în mod direct consumului de alcool și droguri comparativ cu rezultatele cercetării de față realizată în România. Apreciem că această diferență care arată un rol mai important jucat de consumul de substanțe psihoactive poate fi pusă pe seama faptului că în Australia unde au fost realizate studiile menționate mai sus, prevalența consumului de droguri este mai mare în mod semnificativ comparativ cu România. Cu toate acestea datele obținute în cercetarea de față ne arată destul de convingător că și la noi consumul de substanțe psihoactive joacă un rol important în

implicarea tinerilor în comportamente infracționale și că măsura în care se realizează această influență este proporțională cu prevalența consumului.

Dacă luăm în considerare evaluările impactului consumului de alcool și droguri asupra propriei lor cariere infracționale unde mai mult de 65 % dintre tineri apreciază că alcoolul și drogurile au jucat un rol important în dezvoltarea carierei lor infracționale și faptul că consumul problematic de alcool sau droguri și dependența se instalează după debutul problemelor cu legea dar înaintea comiterii infracțiunii pentru care au fost condamnați, putem considera cu titlu de ipoteză că utilizarea substanțelor psihoactive joacă un *rol de intensificare al comportamentului infracțional* în timp ce o serie de alți factori intervin conjugat în geneza unor astfel de comportamente. Rămâne ca cercetări ulterioare să exploreze această ipoteză, să adune date și să clarifice mai bine rolul jucat de substanțele psihoactive în geneza comportamentelor infracționale și mecanismele implicate.

Concluzii de ansamblu ale demersului de cercetare

După cum am precizat în partea introductivă, studiul de față a încercat să răspundă unei nevoi de acumulare de date empirice cu privire la relația dintre consumul de alcool și droguri și delincvența juvenilă în societatea românească și totodată să testeze pe subiecții români câteva dintre elaborările teoretice realizate în alte spații culturale. Astfel pe baza analizei datelor cantitative și calitative obținute în cadrul demersului investigativ de față am desprins următoarele concluzii generale:

- Adolescenți și tinerii încarcerați aparțin în mare măsură unor categorii sociale în care se manifestă cu mare intensitate o serie de factori de risc precum: sărăcia, abuzul de alcool, experiența infracțională a unui membru al familiei, disrupția parentală, eșecul școlar, abuzul și supravegherea inadecvată. Tipul mediu al tânărului încarcerat are potrivit datelor cercetării următoarele caracteristici cu o mare probabilitate: este de sex masculin, provine dintr-o familie incompletă, a abandonat școala, a fost abuzat fizic sau psihic în copilărie, este de etnie rroma, are un membru de familie care consumă abuziv alcool sau care a avut probleme cu legea, a fost supravegheat inadecvat.
- Consumul abuziv de alcool sau dependența de alcool se întâlnește mai frecvent în cazul tinerilor care au comis infracțiuni împotriva proprietății și în măsură semnificativ mai mică împotriva persoanei. Potrivit datelor obținute în cadrul interviurilor efectul farmacologic, dezinhibant a fost prezent dar nu a determinat în mod direct comiterea de acte violente ci a funcționat ca un „stimulent” pentru a trece la acțiune (furturi din locuințe în special sau din autoturisme). Așadar ipoteza formulată potrivit căreia consumul de alcool și dependența de alcool sunt asociate mai frecvent cu infracțiunile caracterizate de violență nu se confirmă.

- Adoptarea consumului regulat de alcool precede în mai mare măsură debutul problemelor cu legea dar este anterioară debutului carierei infracționale (prima condamnare) iar diferențele sunt semnificative statistic ceea ce sugerează faptul că alcoolul joacă un rol de intensificare a comportamentului infracțional. Potrivit datelor calitative obținute în cadrul interviurilor explicația acestei influențe constă în faptul că cele mai multe cazuri tinerii care au avut probleme cu legea sunt respinși în măsură semnificativă din grupurile convenționale (colegi de la școală, familia) părăsesc școala și petrec o mare parte din timp în compania unor prieteni care au aceiași probleme (tineri „problemă”) și care adoptă un stil de viață hedonist care implică o serie de comportamente de risc: consum de alcool, distracții, jocuri de noroc, etc. Putem spune că ipoteza pe propusă conform căreia adoptarea consumului regulat de alcool precede comportamentul infracțional și contribuie la intensificarea acestuia se confirmă.
- Datele obținute în cadrul cercetării de față nu indică o influență directă clară a consumului de alcool și droguri asupra inițierii comportamentului infracțional chiar dacă o proporție semnificativă dintre respondenți au astfel de reprezentări ci mai mult așa cum arată rezultatele prezentate în capitolul referitor la impactul unor factori de risc asupra comportamentelor de consumator de substanțe psihoactive și a celor infracționale sugerează faptul că ambele sunt produsul unor factori comuni și, consumul de alcool joacă rolul de intensificator al comportamentului infracțional.

Rezultatele obținute în cercetarea realizată asupra adolescenților și tinerilor încarcerați cu privire la influența consumului de alcool și droguri asupra comportamentului infracțional aduce informații care sunt în mare măsură concordante cu datele empirice și cu modelele teoretice elaborate în spațiul cultural occidental dar care prezintă anumite particularități specifice societății românești. Astfel raportându-ne la principalele modele teoretice care explică relația dintre consumul de alcool și droguri și criminalitatea în rândul tinerilor putem face o apreciere asupra măsurii în care datele cercetării de față oferă susținere unora sau altora dintre acestea.

Astfel în concordanță cu datele obținute putem susține că acestea oferă sau nu suport:

1. *Modelului farmacologic*: declarațiile respondenților confirmă faptul că consumul de alcool a jucat în multe cazuri rolul de stimulant al implicării în comportamente infracționale („*mi-a dat curaj să intru în casă și să fur*”) în cea mai mare parte infracțiuni împotriva proprietăți și nu infracțiuni violente. Concluzia este similară altor cercetări cum sunt cele realizate de Jeffrey Fagan (1990), Goldstein, 1995).
2. *Modelul economic compulsiv*: Într-un număr semnificativ dintre cazurile analizate, comiterea de infracțiuni a fost motivată de nevoia de a obține bani pentru alcool sau droguri dar în mai mare măsură pentru jocuri de noroc (aparate) și distracție, diferite forme de petrecere a timpului liber:

ieșiri în oraș la pizza sau altceva, excursii etc. Aceasta este în concordanță cu o serie de alte cercetări cum sunt cele efectuate de Chaiken and Chaiken, 1990, Goldstein, 1995, Charles, 1991);

3. *Modelul sistemic*: rezultatele obținute nu oferă date care să susțină acest model, în rândul tinerilor investigați nu există un număr important de persoane care să facă parte din bande implicate în traficul de droguri și dispute între bande. De asemenea nu am obținut date relevante despre implicarea tinerilor investigați în: furturi de droguri, recuperarea datoriilor, prostituție, comerț cu arme, protecție, spălarea de bani sau alte infracțiuni economice legate de comerțul cu droguri.

4. *Teoriile subculturale*: rezultatele obținute nu oferă date relevante care să susțină acest model explicativ. Categoria de vârstă analizată nu a permis analiza situațiilor de după implicarea în activități infracționale, majoritatea tinerilor investigați se află la prima condamnare și se găsesc în detenție.

5. *Teoriile controlului situațional*: Nici în acest caz nu am obținut date relevante care să susțină acest model explicativ.

6. *Modelul originii comune*: pentru acest model explicativ am obținut o serie de date în cadrul cercetării care par să îl susțină. Astfel atât consumul de alcool și droguri cât și comportamentul infracțional se produc în cazul unor tineri care aparțin unor categorii sociale caracterizate de impactul unor factori de risc: sărăcie, experiență infracțională în familie, consum abuziv de alcool, abuz și supraveghere inadecvată, minorități etnice etc. De asemenea datele privind influența acestor factori de risc asupra comportamentelor de consum de substanțe psihoactive și a celui criminal au arătat un impact semnificativ în ambele cazuri. Această concluzie este în concordanță cu rezultatele unor cercetări cum sunt Youth Lifestyle Survey (2002), Farrington, 1997), Flood and Page, 2000).

În final pot conchide că datele obținute în cadrul cercetării de față evidențiază faptul că consumul de alcool și droguri are o influență semnificativă asupra inițierii comportamentelor infracționale dar că în același timp ambele comportamente deviante se produc în condițiile acțiunii unor factori de risc comuni și a prezenței tinerilor în contexte sociale caracterizate de o slăbire a controlului social și de influență a unor valori și norme sociale care încurajează comportamente de risc.

Bibliografie

- Akers, R. (1998), *Social learning and social structure: A general theory of crime and deviance*, Boston Northeastern University Press, Boston.
- ANA, (Agenția Națională Antidrog)(2007), „Raport de evaluare privind stadiul realizării activităților prevăzute pentru anul 2006” în *Planul de Acțiune în vederea implementării Strategiei naționale antidrog în perioada 2005-2008*, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București.
- ANA (Agenția Națională Antidrog)(2008), *Consumul de droguri în rândul femeilor care practică sexul comercial*, Raport de Cercetare.
- *** (2001), „Alcohol per capita consumption, patterns of drinking and abstention worldwide after 1995. Appendix 2”, *European Addiction Research*, 7 (3) pp. 155-157.
- Anglin, M. Douglas, and George Speckart (1986), „Narcotics Use, Property Crime, and Dealing: Structural Dynamics across the Addiction Career”, *Journal of Quantitative Criminology*, 2.
- ARAS (Asociația Română Anti-SIDA), (2005), *Consumul de droguri în rândul femeilor care practică sexul comercial*, Raport de cercetare.
- Azjen, I. și Fishbein, M. (1980), *Understanding Attitudes and Predicting Social Behavior*, Prentice Hall.
- Babbie, Earl (2010), *Practica cercetării sociale*, Editura Polirom, Iași.
- Bandura, A. (1977), *Social Learning Theory*, Prentice Hall, Ney York.
- Blumer, Herbert. 1969, *Symbolic Interactionism: Perspective and Method*, Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Brennan, Patricia, Sarnoff, A. Mednick (1990), „A reply to Walters and White: Heredity and Crime”, *Criminology*, 28, pp. 657-661.
- Brook, Judith S., Martin Whiteman, și Patricia Cohen (1995), „Stage of drugs use, agression, and theft / vandalism: Shared and unshared risks” în Helene Raskin White și D.M. Gorman, (2000), „Dynamic of the drug-crime relationships”, *Criminal Justice*, vol 1.
- Browstein, H.H., și Crossland, C. (2002), „Introduction in Drug and Crime Research”, în Philip Bean (2004), *Drugs and crime*, second edition, William Publishing, Devon.
- Buchanan, David R., and Lawrence Wallackk (1998), „This is the partnership for Drug Free America: Any Questions?”, *Journal of Drug Issues*, 28, pp. 329-366.
- Burges Ernest, (1967), *The Growth of The City: An Introduction to a Research Project*, în Robert E. Park and Ernest W. Burgess (eds.), (1925) *The City*, University of Chicago Press, pp. 47–62.
- Bursik Robert, (1984), *Urban Dynamics and Ecological Studies of Delinquency*, Social Forces n. 63, p. 393-413.
- Burt, Cyril (1964), *Young Delinquents*, fourth edition, University of London Press, London.

Bushman, Brad J. (1997), „Effects of alcohol on human agresion: Validity of proposed explanations” în Helene Raskin White și D.M. Gorman (2002), „Dynamic of the drug-crime relationships”, *Criminal Justice*, vol 1.

Bursik, Robert (1988), „*Social disorganization ant theories of crime and delinquency: Problems and Prospects*”, în Helene Raskin White și D.M. Gorman (2002), „Dynamic of the drug-crime relationships”, *Criminal Justice*, vol 1.

Boudon, Raymond (1992), *Sociologie*, Humanitas, București.

Carpenter, C. Barry Glassner, Bruce D. Jhonson and Loughlin, (1988), „Kids drugs and crime” în Helene Raskin White și D.M. Gorman (2002), „Dynamic of the drug-crime relationships”, *Criminal Justice*, vol 1.

Casey, Pamela, Ingo, Keilitz (1990), „Estimating the Prevalence of Learning Disabled and Mentally Retarded Juvenile Offenders: A Meta-Analysis”, în Peter E. Leone (ed.) *Understanding Troubled and Troubling Youth*, Calif Sage, Newbury Park.

Centrul European de Monitorizare a Drogurilor și Dependenței de Droguri (CEMDDD), (2002), Raport Științific. Protocolul standard pentru statele membre UE privind colectarea și raportarea datelor pentru indicatorul epidemiologic cheie decese ca urmare a consumului de droguri.

Cressey, R. Donald (1960), *A Sociological Theory of Criminal Behavior*, University of California Press.

Chaiken, Jan M. and Marcia R. Chaiken (1990), „Drugs and predatory crime” în Tonry M și Wilson J. Q. (eds.) *Drugs and Crime*, University of Chicago.

Chaiken, Marcia R. (1993), „Can drugs epidemics can be anticipated?” în Helene Raskin White și D.M. Gorman (2002), „Dynamic of the drug-crime relationships”, *Criminal Justice*, vol 1.

Chaiken M. Jan, Chaiken R. Marcia (1989), *Redefining the Career Criminal: Priority Prosecution of High Rate Dangerous Offenders*, National Institute of Justice, Washington D.C.

Comisia Internațională pentru Controlul Stupefiantelor (CICS), (2008), Raportul privind controlul internațional al stupefiantelor pentru anul 2007.

Charles, N., (1998), *Public Perceptions of Drug Related Crime*, Research Findings 67., Research and Development Statistics Directorate, Home Office, London.

Cloward, A. Richard, și Lloyd E. Ohlin (1960), *Delinquency and Opportunity: A Theory of Delinquent Gangs*, Glencoe Free Press.

Cohen, K. Albert (1955), *Delinquent boys*, The Free Press, Glencoe.

Collins, James J. (1993), „Drinking and violence: An individual offender focus”, în Helene Raskin White și D.M. Gorman (2002), „Dynamic of the drug-crime relationships”, *Criminal Justice*, vol 1.

Collins, James J. and Pamela M. Messerschmidt (2000), *Epidemiology of alcohol related violence* în Helene Raskin White și D.M. Gorman (2002), „Dynamic of the drug-crime relationships”, *Criminal Justice*, vol 1.

Davies, J.B., (1993), *The Myth of Addiction*, Harwood Academic Press, London.

Dean, A. (1997), *Chaos and Intoxication: Complexity and Adaptation in the Structure of Human nature*, Routledge, London.

De la Rossa, Mario R., and Luis H. Caris, (1993), *The drug use and crime connections among hispanics: an overview of research findings* în Helene Raskin White și D.M. Gorman (2002), „Dynamic of the drug-crime relationships”, *Criminal Justice*, vol 1.

Dembo, Richard, Mark Washburn, Eric D. Wish, Horatio Yeung, Alan Getreu, Estrellita Berry, and William R. Blount (1987), „Heavy Marijuana Use and Crime among Youths Entering a Juvenile Detention Center”, *Journal of Psychoactive Drugs*, 19, pp. 47-56.

Denison, M. Elena, Alfonso Paredes, and Jenia Bober Booth, (2000), „Alcohol and cocaine interactions and aggressive behaviors”, în Helene Raskin White și D.M. Gorman, (2000), *Criminal Justice* vol. 1, pp. 151-218;

Drăgan, Jenică (1996), *Drogurile în viața românilor*, editura Magicart Design, București.

Durkheim, Emile (1993), *Despre sinucidere*, Editura Institutului European, Iași.

Durkheim, Emile (1933), *The Division of Labour in Society*, The Free Press of Glencoe, London.

Edwards, G. Și Gross, M. (1976), „Alcohol dependence: provisional description of a clinical syndrome”, *British Medical Journal* 1, pp. 1958-1961.

Elliott, Delbert S., and David Huizinga. (1985), "The Relationship between Delinquent Behavior and ADM Problems." *Proceedings of the Alcohol, Drug Abuse, and Mental Health Administration Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention Research Conference on Juvenile Offenders with Serious Drug, Alcohol, and Mental Health Problems*, Washington, D.C.

Elliot, Delbert., David Huizinga, and Scot Menard (1989), „Multiple problem youth: Delinquency, substance use, and mental health problems”, în Helene Raskin White și D.M. Gorman (2002), „Dynamic of the drug-crime relationships”, *Criminal Justice*, vol 1.

Erickson, Patricia G., and Valerie A. Watson., (1990), „*Women, illicit drugs and crime*” în Helene Raskin White și D.M. Gorman (2002), „Dynamic of the drug-crime relationships”, *Criminal Justice*, vol 1.

European School Survey Project on Alcohol and other Drugs (ESPAD), (1999), „*Consumul de alcool și alte droguri în rândul tinerilor în 30 de țări europene*”, Raport de cercetare.

Fagan Jffrey, Joseph G. Weis, and Yu Te Cheng (1988), „*Delinquency and substance use among inner city students*”, Criminal Justice Agency, New York.

- Fagan, Jeffrey, and Joseph G. Weis (1990), *Drug Use and Delinquency among Inner City Youth*, Springer-Verlag, New York.
- Farrington, D., (1997), „Human Development and Criminal Careers”, în Maguire, M., et. all. (eds.) *The Oxford Handbook of Criminology.*, Oxford University Press, Oxford.
- Fendrich, Michael, Mary Ellen Mackesy-Amiti, Paul Goldstein, Barry Spunt, and Henry Brownstein (1995), „Substance involvement among juvenile murderers: Comparisons with older offenders based on interviews with prison inmates”, *International Journal of the Addictions*, 30, pp.1363–1382.
- Flood – Page, C. Campbell, S., Harrington, V., and Miller J. (2000) *Youth Crime: findings from the 1998/1999 Youth Lifestyle Survey*, HORS 209, Home Office, London.
- Friedman, Alfred S., Shirley Kramer, Cheryl Kreisher, and Samuel Granick (1996), „The relationships of substance abuse to illegal and violent behavior, in a community sample of young adults African American men and women”, *Journal of Substance abuse*, 4.
- Garfinkel, Harold, (1967), *Studies in Ethnomethodology*, Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Gandossy, Robert P., Jay R. Williams, and Hendrick J. Harwood, (1980), „*Drugs and Crime: A Survey and Analysis of the Literature*”. Washington, D.C.: U . S . Department of Justice, National Institute of Justice.
- Goffman, Erving. (1958), *The Presentation of Self in Everyday Life*, Edinburgh: University of Edinburgh, Social Sciences Research Centre.
- Goldstein, Paul J. (1985), „*The drug/violence nexus: A tripartite conceptual framework*”, *Journal of Drug Issues* 15 (fall): 493-506.
- Gusfield, Joseph, (1963), „*Symbolic Crusade: Status Politics and The American Temperance Movement*”, Urbana, University of Illinois Press.
- Global Status Report on Alcohol (2004), Geneva, Department of Mental Health and Substance Abuse, organizația Mondială a Sănătății, p.1.
- Hansen, Glen, Ventrelli, J. Peter, Fleckenstei, Annette, (2006), „*Drugs and Society*”, William Publishing.
- Hanson, Bill, George Beschner, James M. Walter, Eliot Bovele, (1985), *Life with heroine: Voice from the Inner City*, Lenxington Books;
- Harris, R. Judith, (1998), „*The Norture Assumption: Why Children Turn Out The Way They Do*”, New York Free Press;
- Harrison, Lana D. (1992), „Trends in illicit drug use in the United States: Conflicting results from national surveys”, *International Journal of the Addictions*, 27, pp. 817–847.
- Harrison, Lana D., and Michael Backenheimer, (1998), „*Evolving insights into drug-crime nexus*”, *Substance use and misuse* 33 (Jully) 1763-1777;

Harrison L. D.E. and Backenheimer, M., (1998) *Research Careers in unraveling the drug-crime nexus in the U.S. Substance Use and Misuse*, 33 (9), p.1763-2003.

Hartstone, Eliot and Karen V. Hansen (1984), „The violent juvenile offender: An empirical portrait” în Helene Raskin White și D.M. Gorman, „Dynamic of the drug-crime relationships”, *Criminal Justice*, vol 1.

Hasanov, E., (2007), „*Drug Related crime and the Fight Against Addictions in the European Union*”, Policy and Legislation Handbook, Fundația Ideea Europeană.

Hawkins, J. David, Lishner M. Denise; (1992), „Schooling and Delinquency”, p. 179-221 în Elmer J. Jhonson (ed.), *Handbook on Crime and Delinquency Prevention*, Greenwood Press, Westport.

Hawley Amos, (1981), *Urban Society: An Ecological Approach*, ed . 2., Willey, New York.

Henslin, M. James, (1990), *Social problems, second edition*, Prentice Hall, New Jersey.

P. Marvin, (1997), „Drug use and violent crime among adolescents”. *Adolecens*, 32, pp. 126.

Henslin, M. James, (1990), „*Social problems*”, second edition, New Jersey, Englewood Clifs, Prentice Hall, p.118.

Hibell B., et all. (1999), The ESPAD Report: „*The European School Survey on Alcohol and Other Drugs: Alcohol and other drugs Use Among Students in 30 European Countries*”, Council of Europe, Stockholm.

Hirschi Travis, (1969), *Causes of Delinquency*, University of California Press, Berkeley.

Howar Becker, (1973), *Outsiders: Studies in The Sociology of Deviance*, Free Press, New York.

Hunt, Dana E. (1990), „Drugs and consensual crime: Drug dealing and prostitution” în Michael Tonry and James Q. Wilson, (ed.), (1994), „Drugs and crime”, în „*Crime & Delinquency*” October, vol. 40 no. 4, p. 475-494;

Vol. 13 of Crime and justice: A review of research. Chicago: University of Chicago Press;

Innes, Christopher A. (1988), „*Profile of state Prison Inmates*”, Special report. Bureau of Justice Statistics, Washington.

Institutul Național de Statistică, Anuarul Statistic al României, 2008;

Kandel, D. B., (1980), „Drug and drinking behavior among youth”, *Annual Reviw of Sociology* pp. 235-85.

Inciardi, James A. (1987a), "*Exploring the Drugs-Crime Connection.*" University of Delaware, Division of Criminal Justice, Newark.

Inciardi, James A. (1987b), "*Beyond Cocaine: Basuco, Crack, and Other Coca Products*", Paper presented at the annual meeting of the Criminal Justice Sciences Association, St. Louis, March.

Jhonson Bruce., Eric Wish, (1986), „Crime rates among drug abusings offender. Dynamic of the drug-crime relationships”, în Helene Raskin White și D.M. Gorman, „Dynamic of the drug-crime relationships”, *Criminal Justice*, vol 1.

Jhonston, Lloyd, Patrick O'Malley, Bachman, Gerald (1985), „*Use of Licit and Illicit Drugs by America's High School Students*”, 1974-84, Rocksville, National Institut of Drug Abuse.

Jürgen Rehman, Nina Rehd, Robin Roome, Maristela Monteirof, Gerhard Gmelg, David Jerniganh, Ulrich Fricki, (2003), „The Global Distribution of Average Volume of Alcohol Consumption and Patterns of Drinking”, *European Adiction Research*, vol 9, No. 4, Zurich.

Lipton, Douglas (1998), „*Smack crack and score: Two decades of NIDA- funded drugs and crime research*”, în Helene Raskin White și D.M. Gorman, „Dynamic of the drug-crime relationships”, *Criminal Justice*, vol 1.

Lipsey, M.W., D.B. Wilson (1998), “Effective Intervention for Serious Juvenile Offenders: A Synthesis of Research,” în R. Loeber and D.P. Farrington, (eds,) *Serious & Violent Juvenile Offenders: Risk Factors and Successful Interventions*, pp. 313-345, Sage Publications, 1998, 313–345, Farrington, Thousand Oaks.

Lipsey, Mark W., David B. Wilson, Mark A. Cohen, and James H. Derzon (1997), „Is there a causal relationship between alcohol use and violence? A synthesis of evidence”, în Marc Galanter, (ed.), (1998), „*Recent developments in alcoholism*”, Plenum Press, New York.

Martin C., și Otter C., (1996), „Locus of control and adictive behavior”, în A. Bonner și J. Waterhouse, J., *Adictive behavior: Molecules to mankind. Perspective on the nature of Addiction*, Hampshire Macmillan Press, New York.

Matza, David and Sykes, Gresham, (1961), *Juvenile Delinquency and Subterranean Values*, American Sociological Review. 26(5). 712-719.

Matza, David, Gresham M. Sykes, (1957), „*Techniques of neutralization: A theory of Delinquency*”, Bobbs-Merrill College Division, Indianapolis.

McKeganey, N., Barnard, M. (1992), „*AIDS, Drugs and Sexual Risks*”, Buckingham Open University Press.

McMurrin, M., (1994), „*The Psychology of Addiction*”, Taylor & Francis, London.

Merton K. Robert, (1938), *Social Structure and Anomie*, American Scociological Review, 3-672-682.

Mead G., Herbert, (1934), *Mind Self and Society from The Stand Point of a Social Behaviorist*, University of Chicago Press, Chicago.

Miczek, Klaus. A., (1994), „Understanding and preventing violence”, în Helene Raskin White și D.M. Gorman (2000), „Dynamic of the drug-crime relationships”, *Criminal Justice*, vol 1.

Miczek, Klaus A., J.F. DeBold, M. Haney, J. Tidey, J. Vivian, and E.M. Weerts (1994), „Alcohol, drugs of abuse, aggression, and violence” în Albert J. Reiss and Jeffrey A. Roth (eds), *Understanding and preventing violence*, Vol. 3. National Academy Press, Washington, D.C.

Mieczkowski, Thomas (1986), "Geeking Up and Throwing Down: Heroin Street Life in Detroit." *Criminology*, 24, pp. 645-66.

Milkman H, Sunderwirth S. (1983), „The Chemistry of Craving”, *Psychology Today*, p. 36-44.

Miller, Walter (1958), Lower Class Culture as a Generating Milieu of Gang Delinquency *Journal of Social Issues* 14 (3): 5–20.

Milner L., Mouzos J.J. and Makkai T. (2004), „Drug use monitoring in Australia: 2003 annual report on use among detainees”, *Research on public policy series*, 58, Australian Institut of Criminology, Canberra.

Moore, H. Mark, (1990), „Gangs, drugs and violence” în De la Rosa, Mario, Lambert Elizabeth și Gropper Bernard, (1991), *Drugs and violence: causes, correlates, and consequences*, Research Monograph 103, US Department of Health and Human Services, National Institute of Drug Abuse, Rockville, Maryland.

Morris Terence, (1958), *The Criminal Area: A Study in Social Ecology* Routledge and Kegan Paul, New York.

Mosher, F., James; Jernigan, H., David, (1988), „Public Actions and Awareness to Reduce Alcohol-Related Problems: A Plan of Actions”, *Journal of Public Health Policy*, 1 pp. 18.

Nathan, P.E., (1988), „The addictive personality is the behavior of the addict”, *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 56, 183-8.

National Institute on Drug Abuse, (NIDA), (2004), „*Drug Facts: High School and Youth Trends*”, United States Department of Health and Human Services, National Institute of Health.

Newcomb, M., & Harlow, L. (1986), „Life events and substance use among adolescents: Medicating effects of perceived loss of control and meaninglessness in life”, în *Journal of Personality and Social Psychology*, 51, 564– 577.

Nils Bejerot, (1979), „Addiction to pleasure: A Biological and Social Psychological Theory of Addiction”, în Dan, J. Letieri Mollie Sayers Helen Walenstein Pearson (eds), (1980), *Theories on Drug Abuse Selected Contemporary Perspective*, National Institute on drug Abuse Research Monograph 30 March, pp. 13.

Nurco, David., (1998), „Differential criminal patterns of narcotics addicts over an adiction career”, *Criminology*, 26 (August), pp. 407-423.

Observatorul Român pentru Droguri și Toxicomanii, (2005), *Raport Anual*, pp.37, București.

Observatorul European pentru Droguri și Toxicomanii (O.E.D.T), (2009), „*Situația Drogurilor în Europa*”, Raport Anual.

Observatorul European pentru Droguri și Toxicomanii (O.E.D.T), (2006), „*Situația Drogurilor în Europa*”, Raport Anual.

- Ogburn, William (1957), „Cultural Lag as Theory”, în Rădulescu, M. Sorin, Grecu Florentina (2003), *Delincvența juvenilă în societatea contemporană. Studiu comparativ între Statele Unite și România*, Editura Lumina Lex, București.
- Osgood D. Wayne, Jeff M. Chambers, (200), *Social Dezorganization Outside The Metropolis: An Analysis of Rural Youth Violence*, Criminology, n. 38, p.81-116.
- Otter, C și Martin, C., (1996), „Personality and addictive behaviours” în A. Bonner and Waterhouse A. (ed.) *Addictive Behaviours: Molecules to Mankind. Perspectives on the Nature of the Addictions*, Hampshire McMillan.
- Parker, Robert N., and Kathleen Auerhan (1999), „Drugs, alcohol, and homicide: Issues in theory and research” în M.D. Smith and M.A. Zahn, (eds.), *A sourcebook of social research*, Sage Publications, Beverly Hills.
- Peterson, M Braiker H, Polich SM., (1980), „Doing crime: a survey of California prison inmates”, *Rand Publication Series R-2200DOJ*, Santa Monica.
- Pittman, J. David (1997), „*Society, Culture, and Drinking Patterns Reexamined*”, Rutgers Center for Alcohol Studies, New Brunswik.
- Preda, Vasile (1998), *Delincvența juvenilă*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
- Ramsay M., Spiller, J. (1996), *Drug Missuse Declared: Results of the 1976 British Crime Survey*, Home Office, London.
- Rădulescu, M. Sorin, Grecu Florentina (2003), *Delincvența juvenilă în societatea contemporană. Studiu comparativ între Statele Unite și România*, Editura Lumina Lex, București.
- Rădulescu I. Gabriela (coord), (2007), *Dimensiunile naționale și internaționale ale fenomenului drogurilor*, Ed. Universității de Petrol și Gaze Ploiești.
- Reiss, Albert, J., Rhodes, A. Lewis (1964), „An Empirical Test of Differential Association Theory”, *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 1, pp. 5-18.
- Reuter, P. (1998), *Sealing the Borders*, California Rand, Santa Monica.
- Robins, Lee N., Darlene H. Davis, and Eric Wish (1980), *Vietnam Veterans Three Years after Vietnam: How Our Study Changed Our View of Her-oin*, In *Yearbook of substance Abuse*, edited by L. Brill and C. Winick, New York: Human Sciences Press.
- Roizen, Judith, (1993), „Issues in the epidemiology of alcohol and violence”, în Susan E. (ed.), *Alcohol and interpersonal violence: Fostering multidisciplinary perspectives*, U. S. Department of Health and Human Services, Rockville.
- Rotar, M. (2009), „Propagandă și acțiuni antialcoolice în România Interbelică”, *Lucrările Conferinței Internaționale: Alcoholism: Historical and Social Issues*, pp. 76, Alba Iulia.
- Schur, Edwin (1980), „*Labelling Devian Behavior*”, în Rădulescu M. Sorin și Dâmbeanu Cristina, (2006), *Sociologia Consumului și Abuzului de Droguri*, Editura Lumina Lex, București, pp. 218.

- Simcha-Fagan, și Joseph E. Schwartz (1986), „Neighborhood and Delinquency: an Assessment of Contextual Effects”, *Criminology*, 24, pp. 667-95.
- Sher, K. J. (1995), „Stress response dampening”, în H.T. Blane și K. E., Leonard (eds), *Psychological Theories of Drinking and Alcoholism*, New York: Guilford Press, pp. 227-271.
- Shoemaker, D. J. (2005), *Theories of Delinquency*, Oxford University Press, Fifth edition.
- Snow P., Powell M. (2004), „Interviewing juvenile offenders: the importance of oral language”, *Current issues in criminal justice*, 290, pp. 128.
- Show Clifford, Mc Kay Henry, (1942), *Juvenile Delinquency and Urban Areas*, University of Chicago Press, Chicago.
- Solomon, R.L. (1980), „The opponent process theory of aquired motivation: the affective dynamics of addictions”, *American Psychologist*, 35, pp. 619-712.
- Spooner, Catherine (1999), „Causes and corelates of adolescents drug abuse and implications for treatment”, *Drugs and Alcohol Reviw*, 18, p. 453-475.
- Spunt, Barry J., Paul J. Goldstein, Patricia A. Bellucci, and Thomas Miller (1990), „Race / ethnicity and gender differences in the drugs-violence relationship”, *Journal of Psychoactive Drugs*, 22, pp. 293–303.
- Stark, Rodney (1987), „Deviant places: A theory of the ecology of crime”, *Criminology*, 25 (November): 893–909.
- Strategia Națională Antidrog 2003-2004, adoptată prin H.G. nr. 154/2003, Monitorul Oficial nr. 111/21.02.2003.
- Strategia Națională Antidrog 2005-2012, adoptată prin H.G. nr. 73/2005, Monitorul Oficial nr. 112/03.02.2005.
- Steinberg, L, Fletcher, A și Darling N. (1994), „Parental monitoring and peer influences on adolescent substance use”, *Paediatrics*, 93, pp.1060-1064.
- Susser, B. (1994), „Process approaches in ESL/EFL writing instruction”, *Journal of Second Language Writing*, 3, pp. 31-47.
- Sutherland, Edwin H., and Donald Cressey (1970), „Criminology”, în *Criminal Careers and Career Criminals*, vol. 2, edited by Alfred Blumstein, Jacqueline Cohen, Jeffrey A. Roth, and Christy A. Visher, National Academy Press, Washington D.C.
- Sutherland, Edwin H. (1947), *Principles of criminology*, Chicago Lippincot Company, pp.77-80.
- Salvați Copii (2005), *Consumul de droguri în rândul tinerilor din România. Raport de cercetare*, Speed Promotion, București.
- Salvați Copiii (2003), *Consumul de droguri în rândul copiilor și tinerilor din stradă*, Editura Expert, București.
- Tannenbaum Franck, (1938), *Crime and The Comunity*, Gin and Company, New York.

- Thomas William, Znaniecki William (1927), *The Polish Peasant in Europe and in America*, Alfred A. Knopf, New York.
- Tinklerberg, Jared., R. (1981), „Drugs and criminal assaults by adolescents: A replication study”, *Journal of Psychoactive Drugs*, 13, 277-287.
- Tolman, E.G. (1932), *Purposive Behavior in Animals and Men*, Appleton Century Crofts, New York.
- United Nations Office on Drugs and Crime (2005), *World Drug Report-Analysis*, pp. 27.
- Vanyukov, R. E., (ed.) Kirisci, M., Reynolds, L. Clark, D. B. (2006), „Predictors of Marijuana Use in Adolescents Before and After Licit Drug Use: Examination of the Gateway Hypothesis”, *American Journal of Psychiatry*, 163 (12), pp. 213–240.
- Virkkunen, Matti. (1977), „Arrests for drunkenness and recidivism in juvenile delinquent”, *British Journal of Addictions*, 72, (September): pp. 201-204.
- Visher, Cristy (1986), „The Rand Second Inmate Survey: A Reanalysis” în Alfred Blumstein, Jaqueline Cohen, Jeffrey A. Roth, and Cristy A. Visher, *Criminal Careers and Career Criminals vol 2*, National Academic Press, Washington D.C.
- Volkow N and Li Ting-Kai (2004), „Drug addiction: the neurobiology of behaviour”, *Nature Reviews Neuroscience*, 5, pp. 963-970.
- Warr, Mark (1993), „Age Peers and Delinquency”, *Criminology*, 31, pp. 40.
- Wells L.E., și Rankin, J.H. (1991), „Families and delinquency: a meta analysis of the impact of broken homes”, *Social Problems*, nr. 38, p. 71-93.
- Weis, G. Joseph (1980), *Jurisdictions and the Elusive Status Offender*, Washington, D.C., U.S. Printing Office.
- White, A.M., și Swartzwelder, H.S. (2004), „Age-related effects of alcohol on memory and memory-related brain function in adolescents and adults” în: Galanter, M., (ed.) *Recent Developments in Alcoholism, Vol. 17: Alcohol Problems in Adolescents and Young Adults: Epidemiology, Neurobiology, Prevention, Treatment*, New York: Springer, 2005. pp. 161-176.
- Williams, R. Murphy (1951), *American society; a sociological interpretation*, New York, Knopf.
- Williams R., Nowatski N. (2005), „Validity of adolescent self-report of substance use”, *Substance use and misuse no. 40* pp. 299-311.
- Wolfram Schultz, Christopher D. Fiorillo, Philippe N. Tobler (2003), *Discrete Coding of Reward Probability and Uncertainty by Dopamine Neurons*, *Science* 299 (5614): p. 1898-1902.
- World Health Organization (1969), *Sixteenth Report of WHO Expert Committee on Drugs Dependence*, Technical Report Series, No. 47, WHO: Geneva.
- Yamaguchi, K., și Kandel, D. (1984), „Patterns of drug use from adolescence to young adulthood. Sequences of progression”, *American Journal of Public Health* 74, pp. 668-772.

Zuckerman, M. (1979), *Sensation Seeking: Beyond the Optimal Level of Arousal*, Jhon Willey and Sons, New York.

OEDT (2007), „Drugs and Crime: a complex relationship”, în *Focus nr. 16, Observatorul European pentru Droguri și Toxicomanie*, Lisabona.